

Ooit las ik een metafoor over de waarneming van iemand die ziet en iemand die blind is. Waar precies weet ik niet meer, in een van de boeken van Bateson vermoedelijk. Het kwam erop neer dat een blinde niet in alle opzichten blind is, net zoals een ziende niet alles ziet. Zij nemen wel anders waar. Bijvoorbeeld, als een ziende voor het eerst een ruimte binnenkomt, zal die al vlug constateren dat deze er mooi uitziet, rommelig of eerder harmonieus, saai of vrolijk, donker of licht. Vaak is dit in een oogopslag geweten, wordt er een oordeel geveld of een goedkeuring gegeven. Hetzelfde kan gebeuren bij iemand die niet ziet wanneer de ruimte lekker ruikt of juist niet, wanneer het geluid scherp en hol klinkt of juist warm en gedempt. Het kan ook anders. Wanneer een blinde binnenkomt, zal die misschien stemmen horen en zich afvragen waar die te lokaliseren zijn. Deze persoon zal registreren wat de afstand is tussen de voorwerpen en wat het betekent om daartussen te manoeuvreren. Waar bevindt de tafel zich ten opzichte van de kast? Waar is de deur en waar het geroezemoes? Ook degene die ziet kan zich zo door een ruimte bewegen, staat iets rechts of links, wat is de afstand tussen de gasten, wie spreek ik het eerst aan? De relaties tussen de dingen doen ertoe en kleine veranderingen in die verhoudingen worden waargenomen.

Deze metafoor verwijst niet naar een blinde of ziende, maar hoe men zich telkens anders kan verhouden tot de wereld. Het verwijst indirect ook naar de positionering van een systemische hulpverlener. Vanuit deze metafoor zal een systemische hulpverlener de omgeving verkennen, zoekend en tastend relaties en verbindingen in kaart brengen, kleine veranderingen in verhoudingen registreren en daarin manoeuvreerruimte zoeken. Deze therapeutische gerichtheid en verhouding tot de wereld zien we terug in de bijdragen van dit nummer. Bijvoorbeeld in het oplichten van fysieke omgevingen van cliënten doorheen de tijd, de plaatsen van relationele verbondenheid. Het komt terug in de wijze waarop hulpverleners zich bewegen tussen verschillende visies en diverse betrokken partijen. En het wordt gereflecteerd in de vele manieren waarop we kunnen luisteren en ons verhouden tot de ander.

Maurizio Frisina belicht in zijn artikel het belang van de fysieke ruimte waarin mensen zich bewegen. Specifieke plaatsen in het leven van cliënten

herbergen emotionele en relationele herinneringen en dragen bij aan de wijze waarop we ons tot onszelf en elkaar verhouden. Frisina geeft niet alleen een theoretische onderbouwing van de emotionele en relationele relevantie van plaats en tijd. Hij toont ook overtuigend hoe je deze visie therapeutisch kan inzetten.

In hun artikel pleiten **Stein De Sterck** en **Anna De Bruyn** voor het verdragen van ongemak en onzekerheid als het gaat over geweld en veiligheid in gezinnen. Geen sinecure in een veld waarin de druk hoog is, verschillende opvattingen leven en diverse partijen betrokken zijn. Reflectieve bewegelijkheid, een stevig kompas en een triadische positionering helpen om de afstemmingen met en tussen cliënten, hulpverleningsinstanties en samenleving in het vizier te houden.

In de *Column* reflecteert **Thomas Fondelli** aan de hand van een casus op de mogelijkheden en reikwijdte van therapie als je cliënt niet voldoet aan de maatschappelijke norm van een geslaagd leven. Is het samen creëren van een constructief narratief wel voldoende? En wat kan therapie betekenen in een wereld waarin de negatie en ontkrachting van dit narratief permanent op de loer liggen?

Voor degenen die nieuwsgierig zijn naar enkele belangrijke ideeën van Bateson, schreef **Jasmina Sermijn** een *Weerzien met ...* Op een heldere wijze zet zij een aantal uitgangspunten uiteen die in diverse publicaties van Bateson terugkomen en die beschouwd mogen worden als de ruggengraat van zijn theorie. Een *must read* voor iedere systeemtheoretisch geïnteresseerde lezer.

In een *Schijnwerper* belichten **Philippe De Wilde**, **Thomas Fondelli** en **Miriam Rasch** verschillende aspecten van de relatie tussen luisteren, ontvankelijkheid en aandacht gebaseerd op het boek *Luisteroefeningen*. Zij gaan in op de vele vormen van luisteren en wat dit betekent voor hulpverleners. Hun beschouwingen zijn in briefvorm geschreven, een medium waarin de ethiek van luisteren wordt gereflecteerd in aandachtig afstemmen op elkaar en het tastend toevoegen van andere ideeën.

Cinthe Lemmens doet verslag van het laatste EFTA-congres in Lyon. Zij richt een *schijnwerper* op een diversiteit aan bijdragen, workshops van sprekers uit de Lage Landen en enkele internationale symposia. Het was een drukbezocht congres, waarin de verschillen en de *common ground* in het vakgebied in al hun rijkdom tot uitdrukking kwamen.

Veerle Poels kroop in haar pen naar aanleiding van het beluisteren van een podcastserie over *De verloren zaak van José*. Een schrijnend verhaal over een uithuisplaatsing en de zoektocht naar hoe dit proces jarenlang kon aanslepen en vastliep. De rol en het perspectief van de samenleving, burens, jeugdzorg, advocaat, media en de moeder zelf worden belicht, op elkaar werkende invloeden zonder dat er een schuldige kan worden aangewezen.

En dan de *Boekbesprekingen*. **Jore Wesenbeek** recenseerde *VerpleegThuis. Wat ik leer van mijn huisgenoten met dementie* van *Teun Toebes*.¹ Een pleidooi voor een menselijke en warme omgeving, waarbij men aandachtig blijft voor de invloed van ruimtes, inrichting en regels die dit verhinderen.

Charlotte Huybrechts bespreekt het boek *Onmogelijke mensen* van *Julia Wertz*. Hierin vertelt de auteur met enige lichtheid over haar zoektocht in het omgaan met een alcoholverslaving en de invloed daarop van sociale structuren, familie en betekenisvolle relaties.

Christa Heyse las het boek *Vanzelfzwingend* van *Odette Moeskops*, een analyse van onzichtbare emotionele processen in organisaties. Volgens Heyse is deze focus op 'de onderstroom' van organisaties een aanvulling voor het denken in samenhangen.

Het boek *Interventies voor Goed Werk. Het voorkomen en oplossen van burn-out in de gezondheidszorg* van *Aart Eliens*, *Harry Woldendorp* en *Arjen Jennings*, werd besproken door **Johan Bastiaensen**. Ondanks de handvatten die in het boek worden aangereikt, is Bastiaensen kritisch over het gemak waarmee de organisatorische werkelijkheid wordt vereenvoudigd.

Veel leesplezier,
Ellen Reijmers

1 Deze recensie was aangekondigd in ons vorige nummer SB 2025/2, maar is daarin niet opgenomen.